

Analiza

KBN

COVID-19

Seria C Nr 7 (69) / 2020

30 lipca 2020 r.

Niniejsza analiza powstała w wyniku realizacji projektu *Bezpieczeństwo narodowe Polski w obliczu pandemii koronawirusa: implikacje wewnętrzne i międzynarodowe* finansowanego ze środków konkursu SocietyNow!#1 w ramach programu Inicjatywa Doskonałości w Uniwersytecie Jagiellońskim.

[Piotr Orłowski](#)

Rola wojsk specjalnych Polski i NATO w obliczu zagrożenia i skutków pandemii

Pandemia COVID-19, która odcisnęła swoje piętno w zasadzie na każdej dziedzinie życia, miała i wciąż ma istotny wpływ na funkcjonowanie Sił Zbrojnych RP. Wojska Specjalne z racji swojej specyfiki nie są rodzajem sił zbrojnych, który można priorytetowo postrzegać jako narzędzie do zwalczania skutków pandemii. Zwalczanie zagrożeń tego typu wymaga dużego zaangażowania personelu i środków oraz działania w sposób jawny, blisko społeczeństwa. Jeżeli tak postrzegać będziemy aspekty walki ze skutkami pandemii z punktu widzenia wykorzystania elementów sił zbrojnych, Wojska Specjalne nie spełniają tych założeń. Nie oznacza to jednak, że Wojska Specjalne nie widzą dla siebie zadań w scenariuszu walki ze skutkami pandemii na terenie kraju oraz poza jego granicami. Analiza miejsca i roli Wojsk Specjalnych wiedzie zatem do klasycznego ich usytuowania i sposobów działania, charakteryzujących się działaniem w tle, w sposób skryty, nieoczywisty.

Zaangażowanie Wojsk Specjalnych w walkę z pandemią COVID-19

Siły zbrojne, zaangażowane w walkę z pandemią, przenoszą środek ciężkości swoich działań na pola aktywności wokół wspierania ludności lokalnej, pomocy szpitalom i ośrodkom służby zdrowia, ewakuacji z miejsc skażonych, dystrybucji leków, środków czystości itd. W dużej mierze sytuacja ta jest analogiczna do codziennej aktywności służb mundurowych, takich jak policja czy straż pożarna. Nie należy jednak zapominać, że nawet w tak niecodziennych i trudnych warunkach pandemii państwo musi należycie funkcjonować, a jego obszary, narażone na zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne, muszą być wciąż właściwie chronione. Duże zaangażowanie Sił Zbrojnych RP w proces wsparcia pozamilitarnych elementów podsystemu bezpieczeństwa narodowego może powodować obniżenie właściwego poziomu zachowania czujności na wypadek zaistnienia innych zagrożeń wewnątrz państwa i poza jego granicami oraz – co bardziej prawdopodobne – wydłużenia czasu reakcji na zaistniałe lub potencjalne zagrożenia. W kontekście wystąpienia pandemii i przeniesienia punktu ciężkości znacznej części sił zbrojnych na wsparcie pozamilitarnego podsystemu bezpieczeństwa narodowego pojawia się zasadnicze zadanie dla Wojsk Specjalnych. Opierając się na bliskiej współpracy ze służbami specjalnymi państwa, Wojska Specjalne muszą utrzymywać wysoką gotowość na wypadek wystąpienia innych zagrożeń na terenie kraju i poza jego granicami. Nie sposób bowiem wykluczyć, że scenariusz pandemii może w przyszłości stanowić element wojny hybrydowej, obliczony na obniżenie odporności państwa i przeniesienie uwagi elementów odpowiedzialnych za jego bezpieczeństwo na inne obszary jego funkcjonowania. Można przyjąć, że równoległe z zagrożeniem w postaci pandemii/skażenia na terenie kraju mogą pojawić się grupy rozpoznawcze/dywersyjne wykorzystujące zaistniałą sytuację do prowadzenia całego spektrum działań zagrażających bezpieczeństwu państwa. Wojska Specjalne muszą pozostać tym elementem sił zbrojnych, który będzie w stanie natychmiast odpowiedzieć na zagrożenia o charakterze hybrydowym bądź terrorystycznym z możliwością prowadzenia operacji specjalnych w zróżnicowanym, skażonym środowisku.

W kontekście zagrożeń pandemicznych zupełnie unikatową zdolnością posiadaną przez Wojska Specjalne jest ta w obszarze MERT (*Multi-role Exploitation Reconnaissance Team* – Wielozadaniowy Zespół Pobierania Prób Materiałowych CBRN i Rozpoznania Skażeń). Zdolność ta pozwala operować wyznaczonym elementom Wojsk Specjalnych w środowisku szczególnie wysokiego skażenia. Zespoły MERT Wojsk Specjalnych są w stanie nie tylko wykonywać zadania stawiane Wojskom Specjalnym, ale i dokonywać zaawansowanej oceny skażenia przez operatorów wchodzących w skład MERT, kategoryzować je oraz pobierać specjalistyczne próbki wszelkiego rodzaju skażeń i za pomocą specjalistycznego sprzętu dostarczać je do wyznaczonych laboratoriów w celu dalszych specjalistycznych badań. W odniesieniu do zagrożenia, jakie

wystąpiło w związku z COVID-19, utrzymanie oraz rozwój w ramach Wojsk Specjalnych zdolności MERT są bardzo ważne. Może ona być wykorzystywana i przede wszystkim w przyszłości budowana w innych rodzajach sił zbrojnych. Wojska Specjalne mogą stanowić w obrębie Sił Zbrojnych RP swoistą forpocztę, a poprzez dzielenie się zdobytymi doświadczeniami z obszaru MERT mogą zasadniczo wpływać na osiągnięcie analogicznych zdolności przez inne rodzaje sił zbrojnych.

Zadania dla wojsk i sił specjalnych

Wojska Specjalne są tym rodzajem Sił Zbrojnych RP, który często wyznaczone mu zadania musi realizować poza granicami kraju. Analiza sytuacji z ostatnich miesięcy wyraźnie ukazała problem braku możliwości swobodnego przekraczania granic między państwami. Należy zatem, przy założeniu konieczności użycia elementów Wojsk Specjalnych poza granicami państwa w czasie trwania pandemii, wypracować właściwe procedury, dające możliwość łatwiejszego przekraczania granic państwowych. Opisywany problem jest kwestią do rozstrzygnięcia w ramach NATO i być może – jeszcze szerzej – w oparciu o współpracę z państwami partnerskimi Sojuszu Północnoatlantyckiego. Elementy sił specjalnych NATO, a więc i polskie Wojska Specjalne, muszą w przyszłości w razie zaistnienia analogicznej sytuacji do pandemii COVID-19 posiadać odmienne uprawnienia do przekraczania granic państwa i zdolności do niesienia pomocy obywatelom RP, którzy mogą jej potrzebować. Takie rozwiązania prawne muszą iść w parze z budową zdolności transportu strategicznego i transportu taktycznego zdolnego również do operowania w środowisku skażonym. Ta perspektywa prowadzi do kolejnego wniosku: należy rozważyć zbudowanie w ramach elementu lotniczego wojsk prowadzących operacje specjalne (*Special Operations Forces – SOF*) zdolności w obszarze *Combat Search & Rescue (CSR)* – prowadzenia bardzo skomplikowanych i nierzadko ryzykownych operacji poszukiwawczo-ratowniczych personelu wojskowego oraz cywilnego. Analogiczne rozwiązania funkcjonujące w ramach amerykańskich czy brytyjskich sił specjalnych wskazują, że takie elementy lotnicze, zbudowane zazwyczaj w oparciu o śmigłowce CSR-SOF Black Hawk, są wyposażone w specjalistyczną aparaturę i środki pozwalające na wykonywanie skomplikowanych operacji lotniczych i wspieranie działań operatorów sił specjalnych w środowisku wysokiego i różnorodnego skażenia. W sytuacji wystąpienia pandemii może okazać się konieczne prowadzenie opisywanych operacji w środowisku, w którym można stosować wyłącznie specjalistyczny i odpowiednio przygotowany sprzęt.

Kolejnym zadaniem stojącym przed siłami specjalnymi jest specjalizacja w zakresie wykrywania i zwalczania broni masowego rażenia. Do tego typu broni zalicza się również broń biologiczną. Zadaniem Wojsk Specjalnych w ramach współpracy ze służbami specjalnymi musi

być utrzymanie i rozbudowa zdolności w opisywanym obszarze. Można bowiem wyobrazić sobie sytuację, w której w wyniku hybrydowego oddziaływania na bezpieczeństwo państwa lub regionu dochodzi do celowego skażenia czy wręcz zakażenia populacji. Rozpatrując powyższy scenariusz, pierwszym elementem oddelegowanym do przeciwdziałania zagrożeniu tego typu będą siły zbrojne, w tym mogą to być Wojska Specjalne. Zwłaszcza elementy Wojsk Specjalnych posiadające opisywaną powyżej zdolność MERT będą w stanie dokonać rozpoznania w kierunku charakteru, typu i skali zagrożenia oraz przekazać niezbędne informacje innym służbom państwa. Jeżeli powyższy scenariusz miałibyśmy rozpatrywać w odniesieniu do operacji sojuszniczej, poza granicami państwa, bądź operacji, w której konieczne jest ratowanie życia i zdrowia obywateli RP oraz ich mienia, Wojska Specjalne będą pierwszym elementem skierowanym do tego typu działań.

Wojska Specjalne muszą także wypracować cały szereg procedur podnoszących bezpieczeństwo personelu, sprzętu i obiektów wojskowych (baz, garnizonów itp.) w kontekście zapobiegania zarażeniom, które mogłyby znacząco utrudnić, a nawet uniemożliwić użycie posiadanych zasobów. Owe procedury muszą w taki sposób chronić personel Wojsk Specjalnych, aby zastosowanie wyjątkowo restrykcyjnych zasad bezpieczeństwa nie zachwiało utrzymaniem wysokiego poziomu gotowości bojowej jednostek Wojsk Specjalnych bez względu na skalę pandemii. Takich rozwiązań na chwilę obecną nie ma, dlatego w ocenie autora jest to absolutnie nieodzowny kierunek prac, które muszą być podjęte mimo trwającej pandemii COVID-19.

Prognozy i rekomendacje dla potencjalnych obszarów i kierunków użycia Wojsk Specjalnych

Prognozując użycie Wojsk Specjalnych i zadania przed nimi stojące w odniesieniu do już uzyskanych wniosków z działań w obliczu pandemii COVID-19, można przede wszystkim przyjąć, że elementy Wojsk Specjalnych będą uzupełniać zdolności całości sił zbrojnych w kilku zasadniczych obszarach. Zadania z tego wynikające nie będą różnić się od tych, przed którymi Wojska Specjalne stoją w sytuacji niewystępowania pandemii. Dotyczą one zdolności do prowadzenia akcji bezpośrednich, rozpoznania specjalnego i wsparcia militarnego. Rekomendowany punkt widzenia miejsca i roli Wojsk Specjalnych co do wniosków wynikających z pandemii COVID-19 wskazuje na rozwój już posiadanych w ramach Wojsk Specjalnych zdolności. Różnica względem scenariusza bez pandemii polega na tym, że Wojska Specjalne muszą posiadać rozbudowany system taktyk, technik i procedur oraz sprzęt pozwalający na operowanie w środowisku skażonym w znacznie większym stopniu niż obecnie.

Wojska Specjalne będą w czasie pandemii aktywne dokładnie w ramach tych samych zadań, ale w sytuacji skażenia wykonywanie operacji specjalnych będzie o wiele bardziej

skomplikowane z uwagi na środowisko ich prowadzenia, dodatkowy konieczny sprzęt oraz często brak właściwych środków ochronnych posiadanych przez ludność cywilną, co dodatkowo będzie skracać konieczny czas reakcji Wojsk Specjalnych w środowisku skażonym. Szybki czas reakcji, stale utrzymywana wysoka gotowość bojowa jednostek, elastyczność w planowaniu i działaniu, własne, niezależne środki transportu, w tym elementy lotnictwa – to wszystko składa się na atuty, które Wojska Specjalne mają i dzięki którym mogą oddziaływać na środowisko bezpieczeństwa. Wojska Specjalne przez swoją kolejną ważną cechę, jaką jest wczesna obecność, mogą odegrać jeszcze jedną zasadniczą rolę w odniesieniu do zagrożeń o charakterze pandemii. Należy bowiem postrzegać rolę Wojsk Specjalnych jako tego elementu sił zbrojnych, który jest w stanie zapobiec skutkom rozprzestrzeniania się potencjalnej pandemii w przyszłości. Jest to możliwe na przykład poprzez odpowiednio wczesne pobranie próbek, identyfikację skażenia, a dzięki temu zmniejszenie skali zagrożenia i tempa rozwoju nowych zachorowań. Na podstawie już posiadanych w ramach Wojsk Specjalnych zdolności w obszarze zwalczania zagrożeń wynikających z użycia broni masowego rażenia, rekomenduje się rozbudowanie opisywanej zdolności o specjalistyczne taktyki i sprzęt w celu przeciwdziałania potencjalnemu użyciu broni biologicznej. Powyższa rekomendacja prowadzi do wcześniej opisywanego problemu związanego z możliwością operowania elementów sił specjalnych poza granicami kraju. Łatwo można sobie wyobrazić sytuację, w której Wojska Specjalne przez swoją obecność we właściwym rejonie poza granicami kraju są w stanie zwalczyć opisywane zagrożenia, zanim te przekroczą granice i zaczną oddziaływać na społeczeństwo.

Pandemia COVID-19 jednoznacznie pokazała, że zagrożenie tego typu staje się poważnym problemem dla wielu państw. W obrębie sił specjalnych NATO rekomendowanym podejściem byłoby zbudowanie wspólnych międzynarodowych procedur ukierunkowanych na siły specjalne w obszarze współpracy ze specjalistycznymi ośrodkami wojskowymi i cywilnymi zajmującymi się wykrywaniem, identyfikowaniem i zaawansowanymi badaniami nad nowatorskimi metodami zwalczania pandemii. Ponadto zasadne byłoby zbudowanie odrębnego kanału wymiany informacji w ramach sił specjalnych NATO związanego z zagrożeniami o charakterze epidemii. Powyższe rozwiązanie wielokrotnie zwiększałoby, dzięki współpracy wielu służb w państwach sojuszniczych, wykrywalność zagrożeń tego typu oraz stwarzało realną możliwość bardzo szybkiej reakcji ze strony sił specjalnych. Zasada płynąca z powyższej rekomendacji jest prosta: im szybciej rodzaj skażenia zostanie wykryty oraz im szybciej w określonym rejonie zaczną działać elementy sił specjalnych, tym większe jest prawdopodobieństwo znaczącego bądź całkowitego zażegnania sytuacji kryzysowej. Takie podejście daje podstawy do osiągnięcia efektu synergii, a co za tym idzie – znacznie skuteczniejszego zwalczania przez siły specjalne zagrożeń tego typu.

Kolejną rekomendacją dla Wojsk Specjalnych, czy szerzej – sił specjalnych NATO oraz partnerskich, jest wdrożenie schematu częstych cyklicznych ćwiczeń, w czasie których oddziały SOF będą pozyskiwać informacje, aktywować siły i środki, na przykład posiadane elementy MERT: lądowe zadaniowe zespoły bojowe (*Special Operations Task Group – SOTG*), morskie zespoły zadaniowe (*Special Operations Maritime Task Group – SOMTG*), a także lotnicze zadaniowe zespoły bojowe (*Special Operations Aviation Task Unit – SOATU*). Dzięki temu będą zwalczać zagrożenia w różnorodnym środowisku, zróżnicowanych warunkach atmosferycznych, na terenie państwa członkowskiego Sojuszu oraz poza jego granicami. Umożliwi to nie tylko skorelowanie już istniejących procedur, ale również wypracowanie nowych oraz dostrzeżenie tych braków w zdolnościach SOF, których wcześniej nie udało się zauważyć. Wdrożenie zalecanych rozwiązań pozwoli też na przygotowanie w przyszłości pakietu szkoleń w ramach pomocy wojskowej. Wspólne cykliczne ćwiczenia dadzą szansę zdobycia unikatowej wiedzy o rozwiązaniach w łonie sił specjalnych, wypracowanych na bazie płynących ze wspólnych ćwiczeń wniosków i doświadczeń.

Następnym rekomendowanym krokiem jest uruchomienie specjalistycznych szkoleń przez sojusznicze elementy sił specjalnych, na przykład z aktywnym udziałem polskich Wojsk Specjalnych. Nie każde bowiem siły specjalne w państwach partnerskich są w stanie uczestniczyć w cyklicznych ćwiczeniach sił specjalnych NATO. Elastyczność oraz wszechstronne wyszkolenie operatorów sił specjalnych stwarzają jednak – w ramach stojącego przed SOF doktrynalnego zadania pomocy wojskowej – możliwość szybkiego transferu niezbędnej wiedzy dotyczącej użycia sił specjalnych w sytuacji prowadzenia operacji zwalczania skutków pandemii. Zdolność do współpracy sił specjalnych na świecie, w oparciu o koncepcję Globalnej Sieci Sił Specjalnych (ang. *Global SOF Network*), może w przyszłości stanowić podstawę szybkiego działania kombinowanych międzynarodowych zadaniowych zespołów bojowych sił specjalnych, opierających się na miejscowym personelu i lokalnej infrastrukturze danego państwa oraz wspólnie prowadzonych operacjach w celu zwalczania opisywanych zagrożeń.

Jako element uzupełniający zakres zaangażowania całości sił zbrojnych, Wojska Specjalne muszą przede wszystkim utrzymywać i budować zdolności w obszarze ODPORNOŚCI i WYKRYWANIA możliwości wystąpienia skażenia. Szybka emisja wirusa wewnątrz tej instytucji w znacznym stopniu bądź całkowicie mogłaby wyłączyć SOF z użycia. Rekomendowany kierunek powinien opierać się znów na narodowych i międzynarodowych doświadczeniach oraz zdobytej dotąd wiedzy. Wojska Specjalne muszą na stałe posiadać natychmiastowy dostęp do odpowiedniej liczby testów wskazujących na obecność całego szeregu wirusów i innych chorób zakaźnych. Ponadto w ramach służby zdrowia w wewnętrznych strukturach SOF powinien znajdować się odpowiednio przeszkolony personel oraz sprzęt pozwalający w sytuacji wykrycia

tego typu zagrożenia możliwie najszybciej odseparować osoby i rejon skażony od reszty elementów, by ograniczyć możliwość reemisji wirusa wewnątrz organizacji.

Podsumowując, Wojska Specjalne w odniesieniu do posiadanych i rekomendowanych zdolności reagowania na zdarzenia takie jak pandemia COVID-19 należy postrzegać jako formację uzupełniającą i wspierającą inne rodzaje sił zbrojnych, która musi wykonywać ten sam zestaw zadań, ale w trudniejszym, bardziej skażonym środowisku. Analiza skutków pandemii COVID-19 wykazuje, że skuteczna walka z nimi poprzez wspieranie społeczeństwa, gospodarki, administracji publicznej itd. wymaga działań na masową skalę, przy wykorzystaniu dostępnych środków do realizacji wyznaczonych celów, odmiennych od typowych, codziennych zadań, przed którymi stoją Wojska Specjalne. Atuty Wojsk Specjalnych to krótki czas reakcji, nieszablonowość działania, wysoki poziom wyszkolenia i jakość posiadanego sprzętu, a także elastyczność i umiejętność szybkiego wparcia innych elementów bezpieczeństwa zarówno w układzie narodowym, jak i sojuszniczym w czasie pokoju, kryzysu oraz wojny.